

Bestuurders in dubio: de pensioenen kunnen omhoog, maar met hoeveel?

Puck Sie

De pensioenuitkeringen kunnen voor het eerst in jaren stijgen, net nu de inflatie torenhoog is. Maar de bestuurders van pensioenfondsen staan voor grote dilemma's.

In het kort

- Voor het eerst in jaren praten bestuurders weer over fikse pensioenverhogingen.
- Zulke indexaties zijn welkom, want de torenhoge inflatie holt de koopkracht uit.
- Maar de dilemma's voor bestuurders zijn groot.
- De spelregels zijn anders en de toekomst is economisch onzeker.

Door versoepelde regelgeving en de snel oplopende rente staat de wereld op zijn kop en gaat het opeens weer over pensioenverhoging (indexatie). Het is een gesprek dat de bestuurders van pensioenfondsen jarenlang niet voerden. Ze boekten beleggingswinsten, maar konden deze niet uitkeren omdat hun financiële positie niet goed genoeg was.

Pensioenfondsen willen altijd graag indexeren, maar door de jaren van stilstand, gecombineerd met de huidige torenhoge inflatie die de koopkracht van Nederlanders uitholt, is verhoging extra welkom. In november maken de grootste pensioeninstellingen van Nederland, waaronder ambtenarenfonds ABP en Pensioenfonds Zorg en Welzijn, waarschijnlijk voor het eerst in lange tijd fikse indexaties bekend.

Al staan de bestuurders voor grote dilemma's: wie nu geld uitkeert, gaat met een kleinere buffer de economisch onzekere toekomst en het nieuwe pensioenstelsel tegemoet. Ze zoeken daarom een ondergrens die ze nog kunnen uitleggen aan hun deelnemers. Een manier om maximaal uit te delen, zonder straks onder de gevolgen van die keuze te moeten lijden.

Potjes en reserves

Elk indexatiebesluit begint met een blik op de financiële positie van een fonds. De dekkingsgraad moet hoog genoeg zijn, wat betekent dat er voldoende pensioenvermogen tegenover de verplichtingen staat. Pensioenfondsen hebben geld nodig om de al beloofde uitkeringen in de toekomst te kunnen betalen. Bovendien stelt de toezichthouder, De Nederlandsche Bank, eisen aan het minimale eigen vermogen, houden fondsen een potje aan voor stijgende uitvoeringskosten en een reserve voor tegenvallers.

Elk fonds bepaalt de hoogte van de indexatie door over een periode van twaalf maanden naar de prijsstijgingen en de loonsverhogingen te kijken. Een indexatiebesluit loopt daardoor altijd een beetje achter op de huidige prijs- of loonontwikkelingen. Normaal gesproken maken actuarissen de rekensommen en hoeft het bestuur daar slechts een klap op te geven. Maar nu rekent ABP bijvoorbeeld met een inflatie van 12% en moet het ambtenarenfonds bedenken of de pensioenen met een vergelijkbaar percentage kunnen stijgen.

'Doe ik het wel goed?'

Bovendien zijn de spelregels ditmaal anders. In aanloop naar de nieuwe pensioenwet zijn de regels versoepeld voor fondsen die de intentie hebben om op het nieuwe stelsel over te stappen (het zogeheten invaren, in jargon). Deze fondsen mogen de pensioenen verhogen als hun buffer gemiddeld twaalf maanden lang hoger was dan 105% en als er na de verhoging nog altijd een dekkingsgraad van 105% overblijft. Eerder was dat 110%.

Door de versoepelde regels zijn ook de aanvullende eisen van de toezichthouder aan de omvang van pensioenverhogingen tijdelijk van tafel. Het besluit om te indexeren - volledig, gedeeltelijk of helemaal niet - komt zo volledig bij bestuurders terecht. 'Voor mij geeft dat geen extra druk', zegt Eric Uijen, uitvoerend bestuursvoorzitter bij metaalfonds PME. 'Maar ik kan me voorstellen dat er bestuurders zijn die denken: jeetje, doe ik het wel goed?'

Tot 2022 stonden de pensioenen bij veel grote fondsen jaren stil

Nauwelijks uit te leggen

De torenhoge inflatie vormt een groot dilemma voor de pensioenfondsbestuurders. De geldontwaarding kwam in oktober op jaarbasis uit op 16,8%, zo bleek maandag uit voorlopige cijfers van het CBS. 'We moeten doen wat we kunnen', zei Jos Brocken, werknemersvoorzitter bij metaalfonds PMT. 'De inflatie heeft grote impact op de huishoudboekjes van gepensioneerden.'

Bestuurders nemen het indexatiebesluit niet blanco. Zij beseffen dat het aanvullend pensioen van miljoenen Nederlanders sinds de financiële crisis stilstond (de AOW steeg wel). Pas afgelopen zomer verhoogden veel fondsen tussentijds de uitkeringen met enkele procentpunten. Zo verhoogde PME met 1,29%. Door de hoge inflatie zal een indexatie van 'slechts' 2% nauwelijks uit te leggen zijn, weten de fondsbestuurders.

Onzekere tijd

Tegelijkertijd bevindt de wereld zich in onrustig vaarwater vanwege 'de hoge inflatie, de oorlog in Oekraïne, dalende aandelenkoersen en de hoge rente', zegt actuaire Corine Reedijk van pensioenadviseur Aon. 'Bij Aon verwachten we wel dat fondsen gaan indexeren, zeker gezien de hoge inflatie. Maar door de onzekere tijden zullen ze voorzichtiger zijn.'

Pensioenfondsen verloren dit jaar miljarden aan vermogen op de financiële markten als gevolg van recessie- en renteangst. De markten en de rente stuiten nog altijd op en neer en daardoor bewegen ook de dekkingsgraden. Fondsen rekenen zich niet gemakkelijk rijk. PME-bestuurder Uijen: 'Je wil voorkomen dat je de uitkeringen later weer moet verlagen omdat je een verkeerde inschatting hebt gemaakt. Dat hakt er zo in bij mensen en bij bestuurders'.

Nieuwe stelsel

Naast de hoge inflatie zorgt ook het nieuwe pensioenstelsel voor kopzorgen in de bestuurskamer. Voor de overstap naar dat stelsel hebben fondsen een buffer nodig, maar hoe groot deze moet zijn, is vooralsnog onduidelijk. De economische situatie op het moment van invaren is niet precies te voorspellen.

Bovendien willen pensioenfondsen zoals ABP in het nieuwe stelsel gebruik gaan maken van een solidaire buffer. Om die te vullen is vermogen nodig. Door het afschaffen van de zogeheten doorsneesystematiek, valt in het nieuwe stelsel een gat in de pensioenopbouw van 45-plussers. Als

een fonds dit (deels) wil compenseren, is ook daar geld voor nodig. Als de rente verder stijgt, wordt deze kostenpost mogelijk groter.